

ATT SPRÅKINRIKTA EN
UNDERVISNINGSMILJÖ
SITS-KONGRESS 181013

MARIA RUBIN

UNIVERSITETSADJUNKT I SPECIALPEDAGOGIK VID HÖGSKOLAN
KRISTIANSTAD, DOKTORAND MALMÖ UNIVERSITET

SPRÅKET SOM RÖD TRÅD I ÄMNES- OCH KURSPLANER

Examensmål för olika nationella program

Samhällsvetenskapsprogrammet

”Utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att **skriva, läsa, tolka och förstå olika typer av texter inom utbildningens olika kunskapsområden**. Eleverna ska också ges möjlighet att **uttrycka sig i varierande skriv- och talsituationer** på framför allt svenska och engelska”
(3.1.7, Skolverket, 2011, s. 49)

Vård och omsorgsprogrammet

”Utbildningen ska **utveckla elevernas förmåga till muntlig och skriftlig kommunikation** eftersom det skapar en grund för ett gott samarbete samt för att kunna **ge korrekt och komplex information** till patienter”
(Ur 3.12, Skolverket, 2011, s. 49)

”Elevs sociala och socioekonomiska bakgrund innebär att enbart vissa elever förbereds för den språkliga utmaningen i skolan”

”Bedömning av våra elevs förmågor baseras ofta på hur eleverna uttrycker sin kunskap språkligt”

(...)Hur vi gör vår språkliga bedömning görs sällan explicit”

(Shleppegrell, 2004, s. 11)

BAKGRUND – FRÅGAN OM VARFÖR? OCH FRÅGAN OM FÖR VEM?

Mål och syfte

Kunskaper- normer och värden

Läroplan – ämnesplan - kursplan

Vilka kunskaper och färdigheter behöver vi professionella för att tillgodose våra elevers behov?

(Timperley, 2013)

- Inflöde
- Utflöde
- Förhandling

Språkundervisning

Ämnesfokus i språk- undervisningen

- Implementering av språkdaktiska modeller tex. språkinriktad undervisning

- Betydelsen av intresse och kontext.

Språkfokus i ämnes- undervisningen

SPRÅKINRIKTAD
UNDERVISNING –
SOM ETT SÄTT
ATT SYNLI GGÖRA
SPRÅKET I ALLA
ÄM NEN

- Att lära i kontext...
- Att lära i interaktion....
- Att lära med språklig stöttning.....

(Hajer & Meestringa, 2014)

Utbyggnad -
Skolspråk

Bas-
Vardagsspråk

EN DUBBEL
UTMANING
EN HETEROGEN
GRUPP ELEVER

HUR KAN DET SE UT?

HUR SKULLE DU FÖRKLARA FÖR ETT BARN?

(GIBBONS, 2006)

Den utdragna torrperioden orsakade missväxt, vilket resulterade i en omfattande hungersnöd och många dödsfall, särskilt bland barn och äldre.

Det hade inte regnat på jättelänge. Bönderna hade planterat majs och vete, men allting dog för att det inte regnade. Eftersom ingenting växte fanns det ju ingenting att äta och alla blev väldigt hungriga. Eftersom de inte hade tillräckligt att äta så dog många av dem, speciellt barn och gamla.

VILKA ÄR DE FRÄMSTA SKILLNADERNA?

Den utdragna torrperioden orsakade missväxt, vilket resulterade i en omfattande hungersnöd och många dödsfall, särskilt bland barn och äldre.

Ordnivå
Mycket förutsätts-
Högre abstraktion-
Nominaliseringar

FRÅN IMPLICIT TILL EXPLICIT....

Till exempel....

- **Genrepedagogik** – cirkelmodellen
(Halliday, 1985)
- **Språkinriktad ämnesundervisning**
(Hajer och Meestringa, 2014)
- **Explicita lässtrategier**

En ämnesundervisning som är både språk och kunskapsutvecklande som är gynnsam för *alla* elever men nödvändig för flerspråkiga elever, och som ger explicit stöttning

Kontext

Interaktion

Språklig
stöttning

**Hur skapas
en rik
kontext?**

**Vilken plats
tar samtal i
undervisnin
gen?**

**Hur ges
språkligt
stöd?**

Sociokulturell andraspråksdidaktisk
forskning (Kozulin, 2003; Lantolf, 2008)

Undervisningens betydelse

Ett praktiktäna aktionsforskningsprojekt-
Språkinriktning av undervisning i ämnet Medicin
Gymnasiets vård- och omsorgsprogram

- 3 terminers fältstudier

 - 3 lärare

- 2 klasser

 - Ämnesundervisningen i Medicin

VAD UTMÄRKER ETT ÄMNESSPRÅK?

EXEMPLET MEDICIN

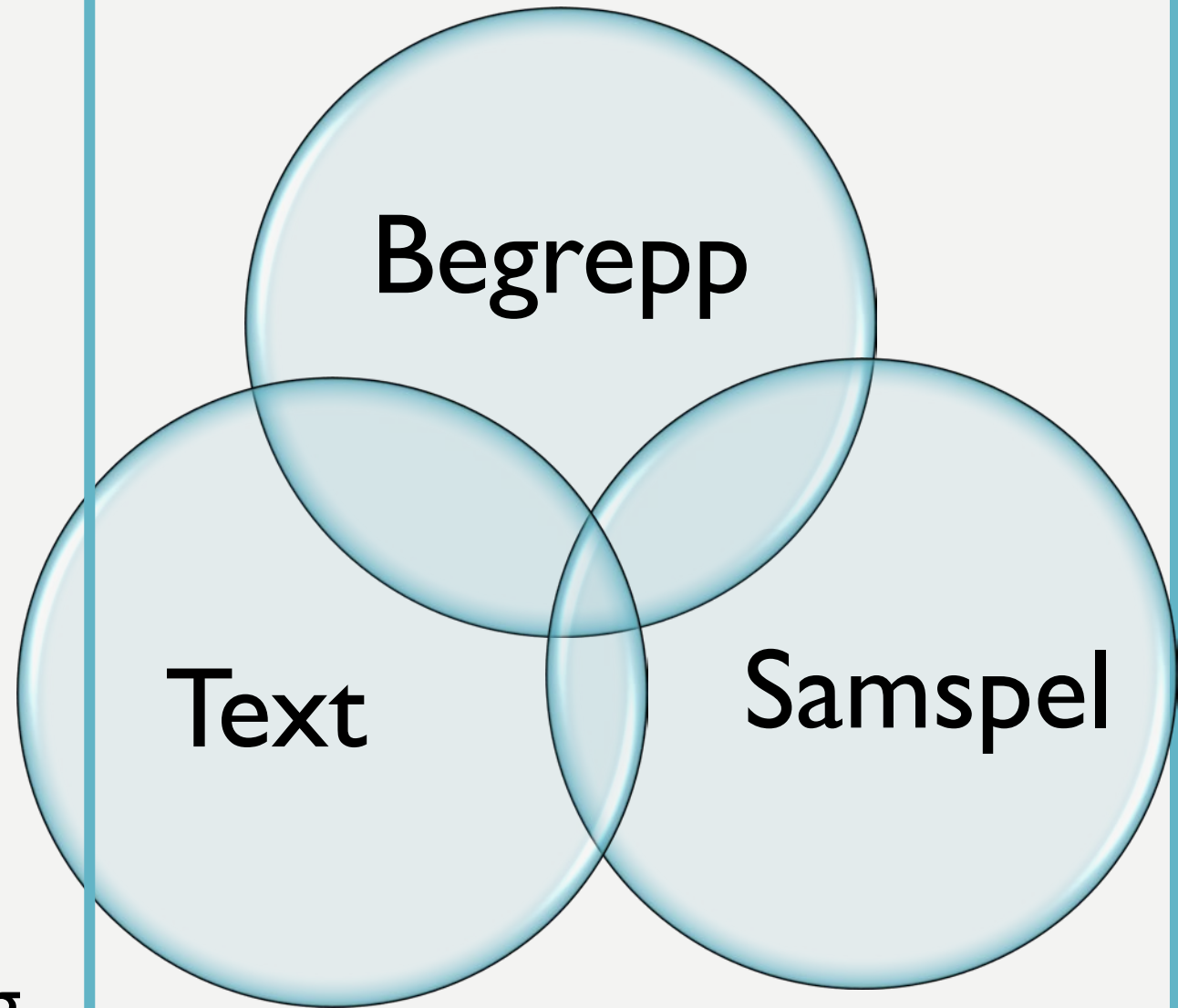

Språklärare
- Expert på språk

Ämneslärare –
Expert på
ämnesspråk

Språkinriktning av aktiviteter med ett ämnesinnehåll som ämnesläraren ser som centrala.

- I kontext
- I interaktion
- Med språklig stöttning

KONTEXTUELL FÖRANKRING

(Cummins, 2000; Hajer & Meestringa, 2014)

KONTEXT?
ETT EXEMPEL.....

Lärare: Vad händer där, vad händer i kapillären Ivan?

Elev: Det är då ämnena...

Lärare: Syrerikt och syrefattigt alltså de lämnar över som en tepåse. (...) Syre går ut ur kärnen och koldioxiden avfallet går in. Det är då utbytet sker. (...) Om ni tänker att ni har tepåsen vad händer med teet?

Elev: Det släpper ut.

Lärare: Det släpper ut. Och hur blir vattnet då? Det blir smak och färg. Precis så funkar kapillärer. Detta är en kapillär.

Detta är en kapillär så släpper teet ut. Alltså kapillären släpper ut syre i vattnet Det kallas för diffusion. Kommer ni ihåg det från högstadiet? (...) Alltså om kärnens väggar är så tunt, tunt, tunt ser du så tunt det är det är som ditt hårstrå, så tunt så att syremolekyler som finns i blodet pressas ut. Ser ni de kan gå genom väggen, för den är så tunn precis som tesmaken kan gå igenom tepåsen det kallas för diffusion när ämnen går igenom och in i kärlet.

HUR SYNLI GGÖR VI FÖRSTÅELSE?

Brainstorming och progressiv brainstorming

Lena säger till oss att vi ska
säga till om vi inte förstår,
men

om man inte förstår att man
inte förstår, då förstår man ju
inte

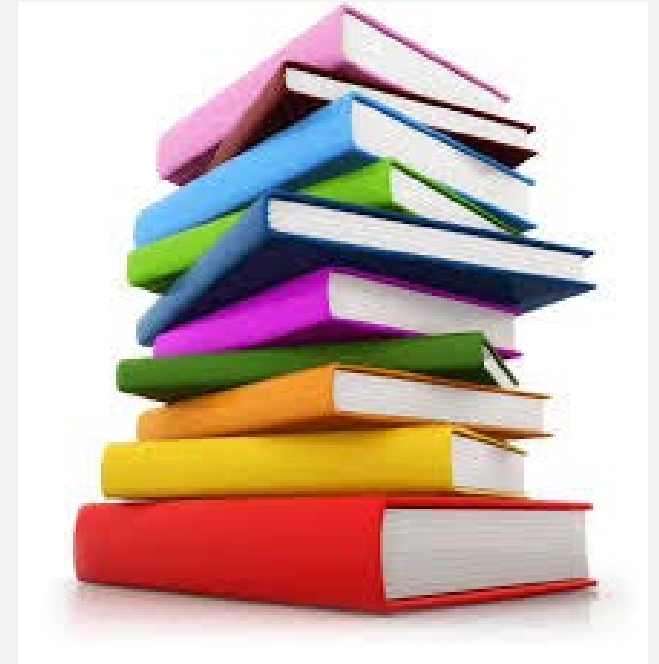
Elev Miina

De här eleverna har
blivit så vana vid att
inte förstå att de inte
förstår att de inte
förstår

Lärare Hanna

Text

Exempel
läroboksspråk Medicin

Blodtrycket i kärlnystanet (glomerulus) är relativt högt. Med hjälp av detta höga tryck kan blodvätska silas (filtreras) ut genom kapillärväggen och ner i Bowmans kapsel. Blodkärlsväggen är semipermeabel. Det betyder att den inte släpper igenom stora partiklar utan låter dessa vara kvar i kapillären. Blodceller och proteiner är för stora och släpps inte igenom.

RISK FÖR EN NEDÅTGÅENDE SPRÅKSPIRAL – ”UTARMAT INNEHÅLL” ELLER ”UTBRODERAT INNEHÅLL”

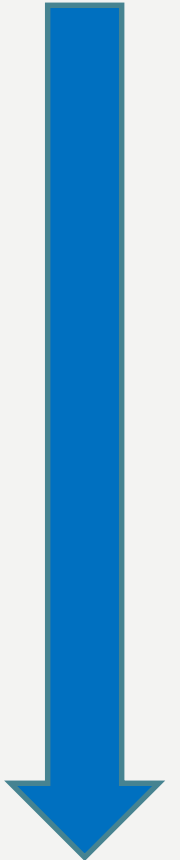
(HAJER, 2005)

Läraren tar
över taltid

Interaktionen
minskar

Låter inte
eleverna
producera egna
texter

Förenklar och
förkortar
texter

”Vill jag att de ska bli godkända i det minsta minimala, eller ska jag utmana dem språkligt och då räkna med att de inte blir det.”

Vad är en enkel text?

Samordna *hur*
läsning sker

Behov av
lässtrategier i
alla ämnen

SPRÅKSTÄRKANDE LÄSNING

- Att bygga upp en
kontext...förkunskaper

- Aktiviteter före- under- efter
läsning

Att läsa mellan och bortom
raderna- Att stödja (för)förståelse

En förväntad
självständighet..!?

Begrepp

”Hur ska man få eleverna mer språkmedvetna, mer än (...) vad heter det? För det är ofta vissa elever som tar över..”

EXEMPEL BEGREPP

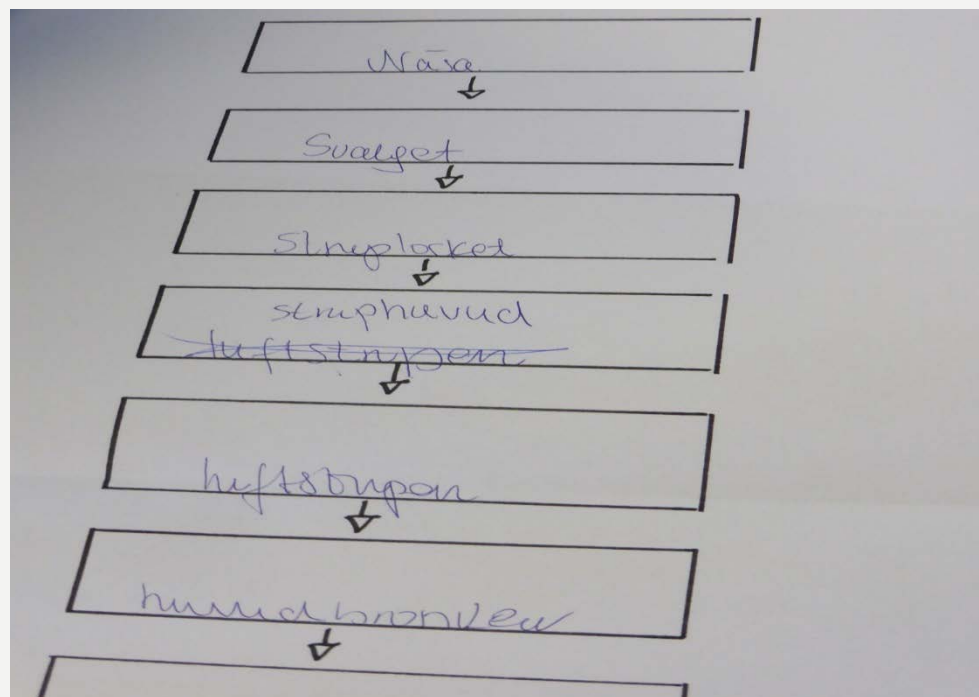
- Möjlighet att uttrycka samband.
- Använda begreppen – först muntligt sedan skriftligt.
- Omformulera sig.
- Visuellt stöd.

ATT FÅ ALLA ATT
KOMMA TILL TALS

Stöd i grafiska
modeller,
symbolisk
mediering

Begrepp

(...) DET ÄR SOM...
KANSKE MAN KOMMER IN I
DÖRREN OCH SEN TILL
VARDAGSRUMMET OCH SEN TILL
RUMMET,
DET ÄR SAMMA SAK

Samspel

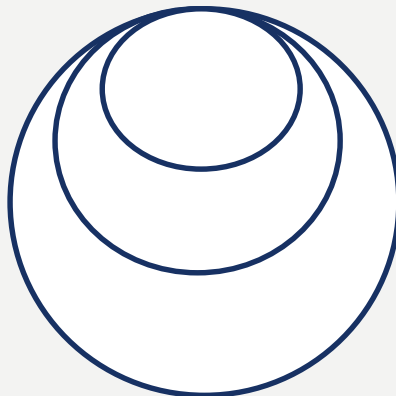
Betydelsen av tanketid...att sakta ner samtalet...hur många sekunder väntar vi?

”creating space for learning”
(Walsh, 2011)

Öppna frågor, inledningsfraser- be eleven omformulera sig, visa vilja att förstå
(Gibbons, 2002)

Vem lyssnar vi på? ”Förstår ni?”

Berätta vad du har lärt dig
Berätta vad du har gjort
Vad kom du fram till
Vad vill du berätta för oss
Vad tyckte du var mest intressant

Kan du upprepa det där?
Jag förstår inte riktigt, kan du berätta det där en gång till
Berätta lite mer
Vad menar du
Kan du förklara igen

(Gibbons, 2002, s. 65)

PLANERA FÖR
SAMSPEL
ARBETA FÖR
TILLIT

Elev- Elev
SMÅ-
GRUPPER

Elev –Elev
PARVIS

Elev-
lärare
HELKLASS

ARBETE I SMÅGRUPPER

Samspel

När är det svårt att arbeta i grupp?

Ohh, jaa, [*flera bifall*] När man typ, när ingen lyssnar, eller när man är ovänner är så ifall man är trött eller man är påverkad av något eller man går igenom en utvecklingskris och alla är i samma ålder och alla är helt sura och ingen tar information om vad det rätta svaret är.

Om vi blir delade i en grupp som vi inte är vana vid. Där vi inte är på samma sätt. Och där de är vana vid att alltid. Till exempel olika vi är inte på samma sätt och de kanske är vana vid att få det på samma sätt. Vi är inte på typ samma sätt och de kanske är vana vid att allting ska vara på rätt sätt.

”Alla värnar ju om sitt ämne. Det är ju inte konstigt att jag tycker språket är viktigt, jag är språklärare, jag kanske inkräktar. Men man får nog inte vara för rädd att inkräkta och ta plats. Man får armbåga sig lite fram. Jag tror inte det är så många lärare som är främmande för det, men då krävs det att man tar den tiden och ser någonstans att detta i förlängningen handlar om vår värdegrund. Eleverna måste för att få en plats i samhället få en språklig kompetens annars kommer de ingenstans så det är ju angeläget för alla.”

(Hanna, gymnasielärare)

AVSLUTNINGSVIS...

- EN FÖRUTSÄTTNING FÖR ATT SPRÅKINRIKTA UNDERVISNINGEN I MIN VERKSAMHET ÄR.....
- UTIFRÅN "ATT LÄRA I KONTEXT", "ATT LÄRA I INTERAKTION" OCH "ATT LÄRA MED SPRÅKLIG STÖTTNING" BEHÖVER VI SÄRSKILT FOKUSERA PÅ....
- FRÅN FÖRELÄSNINGEN TAR JAG MED MIG.....

TACK!